



# LOs klimastrategi

Vedtatt av LOs sekretariat 16. juni 2014

Utgitt august 2014 av  
Landsorganisasjonen i Norge  
Youngsgate 11, 0181 Oslo  
Telefon: 03200 | E-post: lo@lo.no

Layout: LOs informasjons- og rådgivningsavdeling  
Forsidefoto: SINTEF  
Trykk: Oslo Kongressenter  
Opplag: 1000  
Papir: 130 gram Edixion Offset

# Innhold

<b>INNLEDNING</b>	5
<b>INDUSTRI, MILJØTEKNOLOGI OG ENERGI</b>	6
<b>TRANSPORT</b>	7
<b>OFFENTLIG SEKTOR</b>	9
<b>SKOG</b>	9
<b>BYGG</b>	9
<b>LOs KLIMAARBEID I EGEN ORGANISASJON</b>	10
<b>LO VIL</b>	11







# Innledning

Menneskeskapte klimaendringer forandrer livsbetingelsene på jorda, og er en av de største utfordringene i vår tid. Klimaendringer gir havnivåstigning, ekstremvær og endrete nedbørs-mønstre, tørke, redusert matproduksjon, havforsuring og stor migrasjon. Særlig fattige mennesker rammes hardt.

LO og internasjonal fagbevegelse støtter FNs Klimapanel (IPCC) anbefalinger om reduksjoner i klimagassutslippene for å hindre mer enn 2 °C global temperaturstigning. Verdens samlede klimagassutslipp må begrenses kraftig fram mot 2050. Vi må snarlig snu utviklingen i retning av et framtidig nullutslipps-samfunn. Den gjenværende delen av klodens CO<sub>2</sub>-budsjett blir stadig mindre, og det er viktig å få fortgang på omstillingen.

*En mobilisering av fagbevegelsen er helt nødvendig i kampen for å hindre klimakrise. LO og forbundene skal øke innsatsen for å skape større vilje for å gjennomføre klimatiltak bygget på solidaritet, likeverd og folks behov.*

LO understreker behovet for trepartssamarbeid og sosial dialog for å tilrettelegge for at framtidens arbeidsplasser er gode, bærekraftige og klimavennlige arbeidsplasser.

Mangelen på en internasjonal bindende klimaavtale er et hinder for å begrense temperaturøkning og klimaendring. LO støtter arbeidet for en ambisiøs og rettferdig klimaavtale på Paris-toppmøtet i 2015. LO mener vi må gå foran og kutte egne utslipp som samtidig reduserer globale utslipp eller bidrar til teknologiutvikling. Jo flere land som går foran med forpliktende planer for utslippsreduksjoner, og som er villige til å bidra med finansiering og teknologi, jo lettere oppnås en ambisiøs avtale.

LO støtter Norges bidrag til bevaring av regnskog og satsingen på fornybar energi og på CO<sub>2</sub>-håndtering og utslippsreducerende tiltak i utviklingsland som også må sikre en rettferdig utvikling som kommer fattige mennesker til gode. Overføring av miljøteknologi er særlig viktig. De rike landene har hovedansvaret for klimagassutslippene som fører til klimaendringene, og må bidra til å finansiere de fattige landenes klimainnsats.

Nasjonal regulering og nasjonale avgifter må utformes slik at våre konkurranseutsatte bedrifter både har rammebetingelser for å møte dagens globale konkurranse, og kan møte en framtidig klimatilpasset verdensøkonomi. Virkemidler bør i størst mulig grad etableres innenfor regionale eller globale avtaler.

# Industri, miljøteknologi og energi

Norsk industri har foretatt betydelige utslippsreduksjoner de siste tiårene, samtidig som produksjonen har økt. Denne utviklingen må fortsette. Det vil bli nye, grønne jobber framover, men de fleste arbeidsplassene finnes nå, og må bli mer bærekraftige. Vi har allerede begynt et langvarig skifte, der industrimiljøene og kompetansen vi har videreutvikles og legges om til renere produksjon og nye produkter. I mange sektorer vil en renere produksjon være en betydelig markedsfordel.

Norsk arbeidsliv er omstillingsdyktig, med godt samarbeid mellom partene sentralt og lokalt, og gode muligheter for å utvikle og implementere ny teknologi. Satsingene bør gjøres på områder der vi har naturgitte og industrielle fortrinn, og der vi kan bidra til globale reduksjoner. De store omstillingene som er nødvendig globalt for å nå utslippsmålene, kan gjøres til Norges fordel. Miljøteknologi må derfor stå sentralt i næringspolitikken, sammen med en målrettet satsing på forskning og utvikling av ny fornybar energi. Ny utbygging av kraft og stadig energieffektivisering kan peke mot et kraftoverskudd de kommende årene. Dette bør gi grunnlag for utbygging av ny, miljøvennlig industri basert på ren energi.

Halvparten av norske klimagassutslipp er i dag omfattet av EUs kvotesystem, som inkluderer kraftsektoren, petroleumsutvinning og industri, og med et felles europeisk utslippstak. Nasjonale utslippskutt må derfor særlig tas utenfor kvotepflichtige sektorer. Det store overskuddet av kvoter har ført til en lav kvotepris som igjen reduserer klimakvotesystemets insentiver til omstilling og investeringer i grønn teknologi. LO vil arbeide for at kvotesystemet strammes inn gjennom å redusere antallet kvoter, og dermed øke kvoteprisen, samt å få flere sektorer inn under kvotesystemet. Dette må ikke føre til karbonlekkasje.

I en mellomperiode kan norsk gass erstatte mer klimaskadelig kull i mange land. Satsing på fangst og lagring av CO<sub>2</sub> (Carbon Capture and Storage, CCS) må videreføres. Sammen med en rekke andre miljøteknologiske nyvinninger er dette eksempel på teknologi som kan bli attraktiv på det globale markedet, og dermed bidra til utslippsreduksjon globalt. LO mener Norge må starte arbeidet med flere fullskala CCS-industriprosjekter i Norge innen 2020. Lavkost CCS-tiltak som CO<sub>2</sub>-fjerning fra eksportgass (som på Sleipner), bør stimuleres fordi det reduserer utslipp i de



Pilotanlegg for CO<sub>2</sub>-rensing hos SINTEF Materialer og kjemi på Gløshaugen i Trondheim.  
Foto: SINTEF

# Transport

land vi selger gassen til.

Elektrifisering av oljeinstallasjoner fra land, der dette er hensiktsmessig, er et tiltak som reduserer nasjonale utslipp. Elektrifisering med gasskraft og CCS reduserer også globale CO<sub>2</sub>-utslipp.

LO vil arbeide for at SPU og andre fond opptrer som klimaansvarlige investorer, selger seg ut av svært klimaskadelig virksomhet og investerer mer i fornybar energi og infrastruktur og fangst og lagring av CO<sub>2</sub>.

Det må satses betydelig mer på forskning og utvikling av fornybar energi og miljøteknologi, gjennom for eksempel Enova, Innovasjon Norge, SIVA og miljøteknologiordninger. Statlige FoU-midler bør bidra til at norsk industri får økt mulighet til å delta i det store globale markedet for fornybar energi. Ett av Norges fortrinn i utvikling og utnyttelse av ny teknologi er vår høykompetente arbeidskraft i alle ledd. Det er et fortrinn vi må ivareta gjennom kvalitet i fagutdanning og i høyere utdanning, der klima- og miljøhensyn inkluderes.

Norge er i utgangspunktet godt utbygd med fornybar vannkraft. Vannkraft er vår viktigste fornybare energikilde. Vannkraftverk, utstyr og linjenett må opprustes og moderniseres ved å ta i bruk best tilgjengelig teknologi. Det er fortsatt mulig å bygge ut mer på en skånsom måte, uten at det skader biologisk mangfold.

Utviklingen i vind- og solenergi går raskt, og vil være viktige energiformer framover. Vi har gunstige naturgitte forutsetninger for å utvikle vindkraft på land og til havs, og har kompetanse på solenergi. Norge bør ha som ambisjon å være ledende innen utvikling av deler av disse energiformene både for egen del og for å bidra til å spre fornybar teknologi til land i Sør. Etablering av et hjemmemarked for disse teknologiene er avgjørende. LO ber om at det etableres en storskala offshore testpark for å demonstrere og kommersialisere norske teknologier. Dette vil være framtidsrettet satsing.

Transport står for over 30 prosent av norske klimagassutslipp. Det er nødvendig med nye og sterkere grep for å redusere utslippene fra sektoren. LO mener det må lages en virkemiddelplan for at utslippene fra transportsektoren kan kuttes kraftig allerede innen 2020.

Transport er viktig for at samfunnet skal fungere. Økt befolkningsvekst og økonomisk vekst påvirker etterspørselen etter transport, og skaper samtidig store utfordringer for natur, miljø og klima. Økt konkurranse fra useriøse aktører som utnytter lave og stadig synkende arbeidskraftkostnader er ikke bærekraftig, og representerer en stadig større utfordring for å nå utslippsmålene innen transportsektoren.

## Innsatsen må derfor rettes inn mot:

1. tiltak som bidrar til å redusere framtidig transportbehov
2. tiltak for en overgang til mer miljøvennlige transportformer
3. teknologiske tiltak som effektiviserer framkomstmidlene

## Redusere transportbehovet

Når etterspørselen etter godstransport øker, må vi transportere varene smartere for å redusere transportbruken. Tiltak for å overføre mer gods fra vei til sjø og bane har stor effekt på måloppnåelse og må prioriteres. Godset må også reise kollektivt og varedistribusjonen må være effektiv og miljøvennlig. Gateplanlegging i byene må legge til rette for framkommelighet for varetransport, i tillegg til kollektivtransporten.

## Overgang til miljøvennlige transportformer

Det må legges til rette for at en økende andel, og all vekst i persontrafikk, kan tas med gange, sykkel eller kollektivt. Ny tunnel for tog og bane gjennom Oslo er nødvendig for å øke kapasitet for kollektivreiser.



Utbyggingen av dobbeltspor på jernbanen i Inter-City-området må ha høyeste prioritet. Kollektivknutepunkt med innfartsparkering må utvikles, og gang- og sykkelveier må prioriteres. Det må etableres flere og bedre intermodale terminaler og knutepunkt for gods. Kollektivmidlene må styres dit de gir størst klimagevinst.

*LO mener det er viktig å oppfordre til at arbeidsreiser kan gjøres ved gange, sykkel eller kollektivt. LO ønsker en sterk satsing på kollektive, klimavennlige transportløsninger i og rundt de store byene som gjør kollektive jobbreiser enklere og rimeligere.*

## Teknologi

Klimagassutslippene fra transportsektoren er i stor grad knyttet til forbrenning av fossilt drivstoff. Det må satses på utvikling av flere og mer miljøvennlige drivstofftyper. Forskning og utvikling av biodrivstoff til lufttrafikk må prioriteres.

Det må også arbeides internasjonalt for å utvikle regelverk som faser ut fossilt drivstoff i luftfarten.

Gjennom satsing på utvinning av biometan fra avløp og avfall, og produksjon av biodrivstoff fra skog, kan hele tungtrafikken gå over på miljøvennlig drivstoff. Når bærekraftskriteriene trer i kraft, må omsetningspåbudet for biodrivstoff til veitrafikk økes fra 3,5 til 5 prosent. Jernbanenettet må elektrifiseres fullt ut. Arbeidet med økt overgang til gass- og batteridrevne fartøy til sjøs må intensiveres.

Privatbilisme vil fortsatt stå for en betydelig del av transportbruken, og andelen elektriske biler og hydrogenbiler må øke. Dette fordrer en kraftig utbygging av infrastruktur for el-biler, samt å redusere barrierer for økt bruk av biler med alternativ drivstoff.

Videre må økonomiske virkemidler som CO<sub>2</sub>-avgift på fossilt drivstoff, avgiftsreduksjon for miljøvennlig transport, nybilavgifter etter CO<sub>2</sub>-utslipp og kø- og veipricing videreutvikles.



Foto: Trond Isaksen



## Offentlig sektor

Både privat og offentlig forbruk må legges om for å redusere belastningen på klimaet. En grønn skatte- og avgiftspolitikkk kan bidra til å vri det private forbruket. Offentlig sektor må gjennom sin innkjøpspolitikk bidra både til teknologisk utvikling, og til å sende viktige klimapolitiske signaler. LO forventer at et offentlige legger miljøledelses-systemer og livssyklusanalyser til grunn for sine tilbud og tjenester, ikke minst innenfor transport, utdanning og bygg.

*Det offentlige er landets største byggherre og innkjøper, og må være en pådriver for bruk og utvikling av ny teknologi innen bygg og produksjon. Forbudet mot bruk av tropisk trevirke i offentlige bygg må videreføres.*

Offentlige nybygg og større rehabiliteringer av offentlige bygg skal være energieffektive og miljøvennlige. Flere prosjekter må bli plussus. Ved nybygging eller rehabilitering av regjeringskvartallet må dette skje som plussus.

Målrettet klimavennlig arealplanlegging kan redusere transportbehovet, blant annet ved at boligområder og arbeidsplasser utvikles med god tilgjengelighet til kollektivknutepunkter. Lokalisering av servicetilbud, butikker og kulturtilbud i nærheten av knutepunktene, vil både minske transportbruk og få flere til å velge å reise kollektivt. Stasjonsbyene må planlegges i tett dialog mellom utbyggerne for å sikre god synergi.

## Skog

Skogen tar opp og lagrer rundt halvparten av våre utslipp ved naturlig karbonfangst- og lagring. Svært mye av dette lagres i jordsmonnet i skogbunnen, og ved riktig drift kan mesteparten av dette bli værende når trær felles. Innenfor dette feltet får en stadig ny kunnskap som må tas hensyn til. Fornuftig skogsdrift og skjøtsel kan bidra til reduserte klimagassutslipp, gjennom redusert avskoging og skogfordingelse, erstatning av fossil energi som



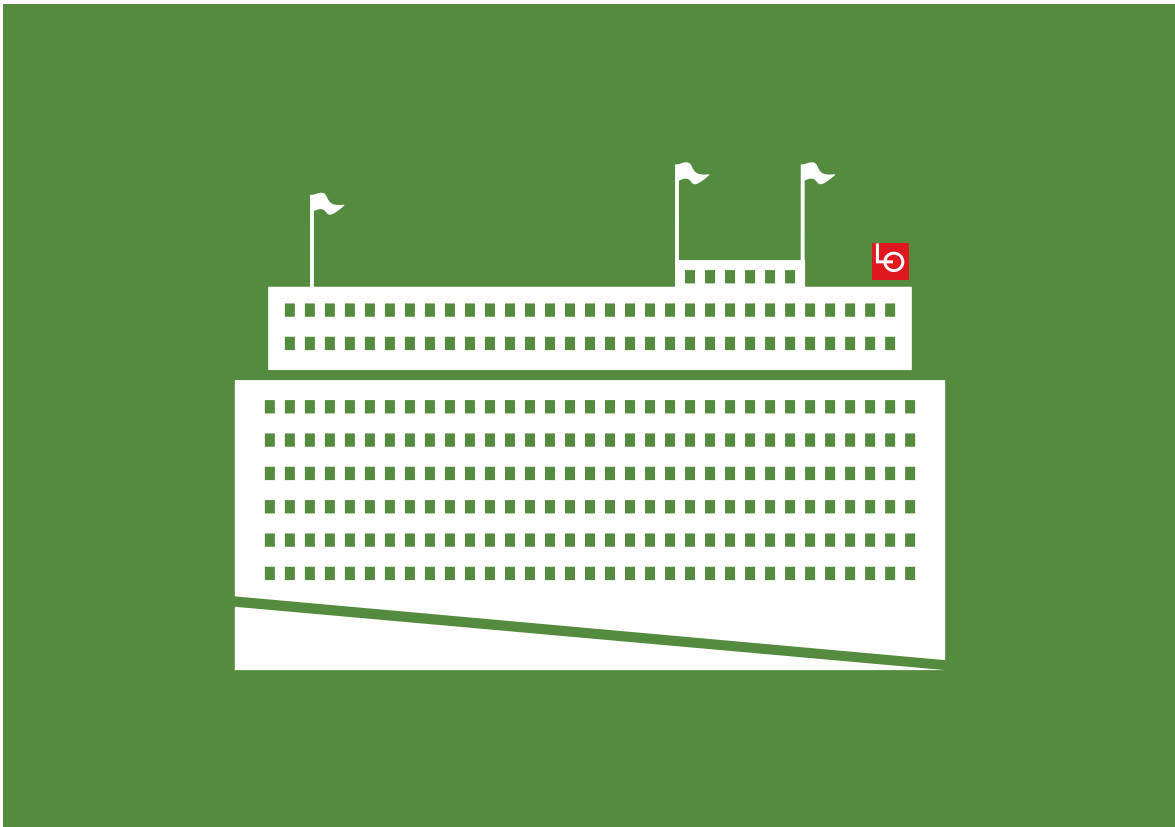
Foto: Peder Gjerdrum / © Skog og landskap

langtids-karbonlager i varige produkter av tre, og erstatning av mindre klimavennlige materialer. Økt treplanting kan være et godt klimatiltak, men må ikke true naturmangfoldet, og kun foregå på egnede arealer. Bygging, vedlikehold og opprustning av skogsbilveier er viktige virkemidler, men må avveies mot biologiske hensyn.

Tilveksten er langt større enn uttaket i norske skoger. Det trengs virkemidler og tiltak for å få på plass produktutvikling og omstilling i treforedlingsindustrien. Økt bruk av skog for å erstatte fossilt karbon, for eksempel til produksjon av biodrivstoff, må være et satsningsområde for Norge. Det må gis fullt avgiftsfritak for andre generasjons biodrivstoff basert på skog.

## Bygg

Byggsektoren står for 40 prosent av energiforbruket i Norge. Energieffektive løsninger må prioriteres både i nybygg og i rehabilitering av bygg. LO støtter klimaforlikets plan for passivhus og tilrettelegging for plussus. Basert på materialenes totale livsløp, må det utvikles krav til byggprosjektenes totale CO<sub>2</sub>-fotavtrykk. For å sikre kvalitet, profesjonalitet og kostnadseffektivitet i sektoren, må vi raskt få på plass en virkemiddelpakke for energieffektivisering i eksisterende bygg, forskriftsendringer, og kompetanseheving i sektoren gjennom systematisk etter- og videreutdanning. For å lykkes med dette er det en forutsetning å få bukt med useriøsitet, innleie og lange kontraktskjeder.



## LOs klimaarbeid i egen organisasjon

Klimastrategien skal forankres og implementeres i hele organisasjonen. For å oppnå dette er det viktig at strategien gjøres kjent i LOs og forbundenes ulike organer, med sikte på å gi økt kunnskap og engasjement om klimautfordringene. Forbundene har i tillegg egne målsettinger om klimaløsninger og utslippskutt innenfor sine bransjer og internasjonaler. LO kan bistå med klimafaglige, næringspolitiske og juridiske råd ved utvikling av nye tiltak og ny politikk på området, og tilrettelegge for arenaer for diskusjon, temagrupper, studieringer og temasamlinger.

*LO og forbundene oppfordrer fagforeninger og klubber til å avholde medlemsmøter hvor klimautfordringene står på dagsorden i perioden 2014-2016.*

Tillitsvalgte og ansatte oppfordres til å medvirke til at det blir gjennomført miljø- og klimaregnskap og miljøsertifiseringer på arbeidsplassen / i virksomheten. Samarbeidet mellom verneombud og tillitsvalgte lokalt om miljø- og klimaspørsmål må styrkes.

LO skal fortsatt være en aktiv pådriver i klimaarbeidet i nordisk, europeisk og internasjonal fagbevegelse. LO vil delta i Den europeiske faglige samorganisasjonens arbeidsgruppe for bærekraftig utvikling og klima og i Internasjonal faglig samorganisasjon (ITUC) sin klimagruppe og klimanettverk, som representerer fagbevegelsen i internasjonale klimaforhandlinger.



## LO vil:

- øke innsatsen for å skape større vilje for å gjennomføre klimatiltak, bygget på solidaritet, likeverd og folks behov
- at SPU og andre fond opptrer som klimaansvarlige investorer, selger seg ut av svært klimaskadelig virksomhet og investerer mer i fornybar energi og infrastruktur og fangst og lagring av CO<sub>2</sub>
- ha flere fullskala CCS-industriprosjekter innen 2020
- ha elektrifisering av oljeinstallasjoner fra land der dette er hensiktsmessig
- ha en målrettet satsing på forskning og utvikling av ny fornybar energi
- ha en virkemiddelplan for å kutte utslippene i transportsektoren kraftig innen 2020
- ha en sterk satsing på kollektive transportløsninger i og rundt de store byene som gjør kollektive jobbreiser enklere og rimeligere
- at rehabilitering eller nybygg av regjeringskvartalet blir til plusshus-nivå
- ha avgiftsfritak for 2. generasjons biodrivstoff basert på skog
- at Norge fortsetter støtten til bevaring av regnskog, fornybar energi, CO<sub>2</sub>-håndtering og overføring av miljøteknologi til utviklingsland



**Landsorganisasjonen i Norge**

[www.lo.no](http://www.lo.no)